

Söz Yorumu

- ⊙ Son dönemlerde ÖSYM söz yorumu (söz öbekleri) ile ilgili soru sayısını artırmış bulunmaktadır. Her sınavda altı çizili söz öbeğiyle ilgili en az iki üç soru gelmektedir. Bu yüzden bu sorular önem arz etmektedir.
- ⊙ Söz öbekleri, kalıplaşmış ve kalıplaşmamış söz grupları diye ikiye ayrılmaktadır. Kalıplaşmış söz grupları deyimler, atasözleri, ikilemelerden oluşmaktadır. Bunlara değinmiştik. Ad tamlaması, sıfat tamlaması, edat öbeği, unvan öbeği, fiilimsi öbeği gibi biçimsel özellikli söz öbekleri de mevcuttur. Bunları ilerleyen sayfalarımızda anlam özellikleriyle birlikte bulabileceksiniz.
- ⊙ Kalıplaşmamış sözcük öbekleri; kişilerin kendi kurduğu, çoğu gerçek anlamının dışında olan, cümlelere farklı anlamlar kazandıran, duygu ve düşüncelerin ifadesine zenginlik katan sözcük gruplarıdır. Bu söz öbeklerinde atasözleri, deyimler ve ikilemeler gibi kalıplaşma durumu söz konusu değildir.
- ⊙ Kalıplaşmamış, kişinin birikimleri sonucu ortaya konmuş bu söz öbeklerinin anlamlarını çözerken anahtar sözcüklere, bu sözcüklerin çağrışımlarına, metindeki diğer yargılarla bağlantılarına dikkat etmek gerekir. Yani söz öbeklerinin anlamıyla ilgili sorularda altı çizili söz öbeği asla metinden bağımsız ele alınmamalıdır. Çünkü bizde sözcük, söz öbeği esas değil; bunların metin içerisinde diğer yargılarla kazandığı anlam esastır.

Örnek

(2013 - YGS)

01

Bazı insanlar yapabileceklerinin farkında olmadan, sürekli bir öz güven eksikliği içinde yaşarlar. Bazıları de abartılı bir öz güvenle, hayatta her şeyi başarabileceklerine, her alanda en iyi olduklarına inandırırılar kendilerini. Oysa insan kendisine içbükey veya dışbükey aynada değil düz aynada bakmalıdır.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanın kendisine güvenerek başladığı her işte başarılı olması mümkündür.
- B) İnsan, her alanda kendisinden daha üstün birilerinin olabileceğini unutmamalıdır.
- C) İnsan yaşamda mutlu olmak için olumsuzluklar karşısında direnmeli, önüne çıkan engelleri sabırla aşmaya çalışmalıdır.
- D) İnsan, yeteneklerinin sınırlarını gerçekçi bir tutumla belirlemeli, kendisini tarafsız bir gözle değerlendirmelidir.
- E) İnsanlar, hayattaki olumsuz durumları da olumlu durumlardaki gibi olgunlukla karşılamalıdır.

Çözüm:

Örnek

(2013 - YGS)

02

Sözlük hazırlamanın en güç yanı sözcükleri anlam kayganlığından kurtarma, onları belli bir yere oturtmadır. Bu da ancak Samuel Butler'ın dediği gibi onların belirsiz yanlarını söz duvarlarıyla kuşatmakla gerçekleşebilir.

Bu cümledeki altı çizili sözle, sözcüklere yönelik olarak ne yapıldığı anlatılmıştır?

- A) Tanımsal sınırlar koyulduğu
- B) Birbirlerinden etkilenişlerinin gösterildiği
- C) Çağrışımsal değerlerinin belirtildiği
- D) Zenginleştirme yollarının açıklandığı
- E) Kullanım sıklığının yansıtıldığı

Çözüm:

Örnek

03

Suut Kemal Yetkin, denemeleriyle pek çok sanatçıya yol göstermiştir. O; birbirinden dolu, nitelikli ve estetik cümleleriyle hem okuru sıkıkmamış hem de genç denemecilere ışık tutmuştur. Ancak günümüz deneme yazarları ne yazık ki denemedeki gelenek duvarını yıkamamış ve bir adım öteye gidememişlerdir.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Genç sanatçılara yol gösterememek
- B) Deneme türünde alışılmışı aşamamak
- C) İçerik yönüyle zengin olamamak
- D) Diğer yazınsal türlere ilgi göstermemek
- E) Okurla sağlıklı iletişim kuramamak

Çözüm:

Bilgi Kutusu

- ⊙ Altı çizili sözcük veya sözcük öbeği ile ilgili sorularda mutlaka parçayı okuyunuz ve altı çizili ifadeyi parçadaki diğer yargılarla ele alıp anlamlandırmaya çalışınız. Sözcükler tek tek ele alındığında her biri temel (gerçek) anlamdadır, bunlar cümle içerisinde yan veya mecaz anlam kazanmaktadır. Bu yüzden zaman darlığı vs. mazeretlerle yalnızca altı çizili sözü okuyup anlamlandırmaya çalışmayınız. Bu durumda soruya yanlış cevap verebilirsiniz.

Örnek

04

Bir yazar, yazılarıyla ilgili açıklama yaparken şöyle diyor: “Benim yazılarımda sizi sıkacak hiçbir cümle bulamazsınız. Her cümle yerli yerindedir ve gereklidir. İşlevi olmayan bir sözcük ya da bir söz, gözünüze çarpmaz. Benim gibi az sözle çok anlam ifade etmeyi arzulayan yazarlar da aynı şekilde, yazılarıyla sizi rahatsız etmez.

Bu parçada geçen “az sözle çok anlam ifade etmeyi arzulamak” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Duygusal yönü ağır basan bir dil kullanmak
- B) Konunun farklı ve ilgi çekici yönlerini vurgulamak
- C) Yoğun bir söyleyiş kullanmayı istemek
- D) Sanatlı ve kapalı anlatımı ön planda tutmak
- E) Niteleyici sözcüklere ağırlık vermek

Çözüm:

Örnek

05

İster inanın ister inanmayın ama ben Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bütün yapıtlarını okudum. Onun şiirlerini gerçekten tek tek okudum. Bu büyük ustanın her satırını keyifle, zevkle okudum; inanın bana. Beni onun şiirlerine çeken, çekip de bırakmayan şüphesiz Oğuzcan'ın o enfes üslubuydu. Mısralardaki yürek hoptaması hissedilir hemen onun. Bu da beni bir esir gibi yapıtlarına götürür.

Bu parçada geçen “mısralardaki yürek hoptaması hissedilir” sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Lirik şiir yazmayı gereksiz gördüğü
- B) Dizelerini soyut yaşamdan kesitlerle süslediği
- C) Okuru etkileyecek dizeler yazmak için çaba gösterdiği
- D) Dizelerinde duyguların coşkunu olduğu
- E) Şiirde düşünceden çok, duyguya yer verdiği

Çözüm:

1. Kimya bilimi maddeyi konu alır. Maddeyi türlü özellikleriyle inceler. Maddeyi oluşturan parçacıkları irdeler. Parçacıklar arasındaki etkileşimleri konu alır. Bu yüzden kimyayı, salt maddeyi oluşturan mikro parçaları ve o parçaların özelliklerini araştıran bir bilim dalı olarak kabul etmek hatalı olur.

Bu parçadaki altı çizili söz, aşağıdakilerden hangisine gönderme yapmaktadır?

- A) Maddelerin kendilerine has niteliklere sahip olması
B) Maddeleri oluşturan parçaları incelemenin zahmetli olması
C) Kimyanın çeşitli alt dallarının olması
D) Kimyanın maddeyi oluşturan parçacıklar arasındaki karşılıklı etkileri ele alması
E) Kimyanın maddenin genel parçalarını değerlendirmesi

2. Yazın yapıtının özgün bir karaktere sahip olması, esasen biçim ve içerik yönünden çağının ruhuna uygun düşmesini zorunlu kılar. Kendi çağının havasını aksettiremeyen bir yazın yapıtının özgün bir niteliğe sahip olması düşünülemez. Hâl böyleyken bir yazın yapıtı nasıl kalıcılığı elde edebilir.

Bu parçadaki altı çizili söz, aşağıdakilerden hangisine gönderme yapmaktadır?

- A) Edebiyat eserinde içerik ile şekil arasında uyum sağlanmadan kalıcı olunamayacağı
B) Edebî eserin, tüm çağlara seslenebilme özelliğini taşımadan özgün bir nitelik taşıyamayacağı
C) Yazarının ruh dünyasını aksettiremeyen bir edebî eserin orijinal olamayacağı
D) Edebî eserin yazarının yaşamından izler barındırmadan özgün bir görünüme bürünemeyeceği
E) Kendi devrinin genel görüntüsünü yansıtamayan bir edebî eserin orijinalliği yakalayamayacağı

3. Çağdaş yazın kuramları, geleneksel yazın kuramlarından farklı olarak postmodern anlatı ve eleştiri tekniklerine ağırlık verir. Bilginin karmaşıklığı ve değişkenliğinden hareket ederek edebî eserin nabzını ölçmeye çalışır.

Bu parçada geçen “edebî eserin nabzını ölçmeye çalışmak” sözüyle,

- I. Edebî eseri, benzerleriyle mukayese etmek
II. Edebî akımların özelliklerini araştırmak
III. Edebî eserin durumunu belirlemek
IV. Edebiyatçıların dili kullanma yöntemlerini araştırmak

yargılarından hangilerine gönderme yapılmıştır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) Yalnız IV
D) II ve III
E) III ve IV

4. **Aşağıdakilerin hangisinde verilen cümle, ayraç içindeki sözün anlamını içermemektedir?**

- A) Ele aldığı her konuya kendi ruhundan, düşüncelerinden bir şeyler eklerdi. (Kişiselliğini duyurmak)
B) Edebî türlerin kesişim noktasında yer alan kitaplar yazardı. (Farklı yazınsal türlerden izler taşıyan metinler oluşturmak)
C) Anlatılarında heyecan unsurunu ve aksiyonu canlı tutardı. (Sade söyleyişten ayrılmamak)
D) Şiirlerinde toplumsal meselelere temas ederdi. (Sosyal konuları ele almak)
E) Eserleriyle genç yazarların yolunu aydınlatır, onlara ilham verir ve öncülük ederdi. (Örnek teşkil etmek)

5. Günümüz eleştirmenleri tutturmuşlar "Roman yazmak çok kolaydır, herkes oturup da bir çırpıda roman yazabilir." diye. Evet, roman yazmak kolay bir iştir. Hatta çok satan bir roman yazmak da kolay bir iştir. Zor olan ise okuyucunun bam teline dokunan yani onu sarsan bir roman yazmaktır. Çünkü böyle romanı kaleme alan yazarın kelimenin tam anlamıyla "usta" ve "yaratıcı" olması gerekir.

Bu parçada geçen "okuyucunun bam teline dokunmak" sözüyle romanla ilgili olarak anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okuru sıkmayan
- B) Okuru etkileyen
- C) Okuru bilinçlendiren
- D) Okurun iç dünyasına yön veren
- E) Okura yaşama sevinci veren

6. Yedi Meşaleciler grubunun öncüsü Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde ölüm duygusu ile aşk birlikte verilmiş. İnsanın ölümden korkup çekinmesi ile aşkın büyüleyici gücü aynı dizelerde yer almış. Ziya Osman sanırım bu yolu denerken karşıt duyguların ve algılamaların yaşamda sürekli var olduğunu vurgulamak istemiş. Bu yüzdendir ki kendisinden sonra gelen pek çok şaire bu yaklaşım mantıklı gelmiş ve onlar da aynı kovadan su içmeye çalışmış ve bundan da gocunmamışlar.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aynı ana düşünceyi okura benimsetmeyi istemek
- B) Tarihî konulara ağırlık vermek
- C) Okuru şaşırtacak konulara değinmeyi amaç edinmek
- D) Benzer yazınsal türde yapıt kaleme almaya gayret etmek
- E) Aynı anlayışla yapıt ortaya koymaya çaba göstermek

7. Eleştirmenlerin çoğu bana kızıyor. Diyorlar ki, senin eserlerin güzel ama mesajını kırk bohçaya sararak sunuyorsun, dolaşısıyla da bazen eserlerinden uzaklaşıyoruz hatta ne dediğini anlamak için sözlük karıştırıyoruz. Ben onlara cevap vermek yerine, eserlerimi bir daha okuyun o zaman, diyorum. Çünkü ne anlatsam boş! Söyleyeceklerim eserlerimde saklı zaten.

Bu parçada geçen "mesajı kırk bohçaya sararak sunmak" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kapalı bir anlatımla iletiyi aktarmak
- B) Gizli kalmış konuları açığa çıkarmak
- C) İçten bir üsluba sahip olmaya çalışmak
- D) Soyut konuları somutlaştırarak sunmak
- E) Eleştirilere önem vermemek

8. Henüz genç bir sanatçı, yazdığı ilk romanıyla ilgili Orhan Kemal' den bir değerlendirme yapmasını ister. Orhan Kemal ilk önce bir değerlendirme yapmaktan kaçınır. Genç sanatçı ısrar edince Orhan Kemal de ona: "Sen usta bir sanatçı olmanın kapısını aralamışsın ama daha yolun çok başındasın." der.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gelecekte bilimsel yapıtlar vermesini istemek
- B) Dönemin sanatçılarından daha yetkin olmak
- C) Yaptığı yanlışlardan ders almasını arzulamak
- D) Yanlış bir biçim kullanmaktan kaçınmak
- E) Yetkin bir sanatçı olma yoluna girmek

1. Ozan, dili tüm zenginliğiyle dizelere aktaran kişidir. O, gündelik dilin kalıplarını kırar. Dildeki sözcükleri öyle etkili bir biçimde kullanır ki okur, kendini, bambaşka bir dille yazılmış ama anlaşılır bir metnin karşısında bulur. Bu metin; okura tanıdık bir dostun sıcaklığını, samimiyetini ve âşinalığını duyurur.

- I. Okuyucuya tanıdık ve içten gelme
- II. Okuru kültürel yönden donanımlı hâle getirme
- III. Okura, unutulmuş bilgileri hatırlatma

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen, yukarıdakilerden hangileridir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere, araç içinde verilen sözün getirilmesi anlamca uygun olmaz?

- A) Denemelerinde yaşama dair birikimlere yer vermesi bakımından ---- bir yazardır. (hayattan süzülen tecrübeler eğilen)
- B) Az sözle çok şey anlattığı için -----bir edebiyatçı olarak tanınmıştır. (yoğun ve özlü anlatımı yeğleyen)
- C) Mensur şiirlerinde sıcak bir anlatıma, bir başka deyişle ---- yaslanıyor. (içten deyişe)
- D) Şiirlerinde hayal gücüne yaslanarak ---- gözler önüne seriyor. (düşlerin renkli evrenini)
- E) Anlatılarında gereksiz sözcüklere yer vermemesi, ---- öne çıkardığını gösteriyor. (ironik söyleyişi)

3. Bizde "yalınlık" kavramı çok yanlış anlaşılıyor; daha doğrusu "yalıncatlık" diye algılanıyor. Yalınlık, sözcükleri seçmeye, Türkçe sözcüklerle düşünmeye bağlı dilsel güzelliğin bir niteliğidir, yalıncatlıksa anlatım ilkeliliğinin bir göstergesidir.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerin yerine sırasıyla, aşağıdakilerden hangileri getirilebilir?

- A) yüzeysellik - yoğunluk
- B) duruluk - anlaşılabilirlik
- C) anlaşılabilirlik - sığlık
- D) basitlik - akıcılık
- E) yoğunluk - kapalılık

4. Bu kitapla, Enis Batur'un aynı zamanda kendi kendisinin haritası olan kişisel coğrafyasının biraz daha genişlediğini hissediyor ve o coğrafyanın içinde o kadar zamandır neyi arayarak yürüdüğünüzü artık daha iyi anlamış oluyorsunuz.

Bu parçadaki altı çizili sözle sözü edilen kitapla ilgili anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yazarın en yetkin ürünü olduğu
- B) Kendinden sonraki yazarlara yol gösterdiği
- C) Zor anlaşılır bir yapıt olduğu
- D) Sıra dışı bir kurgusunun olduğu
- E) Yazarı anlamaya yardımcı olduğu

5. Sanatına onun kadar bağlı az yazar tanıdım. Sanatı dışında bir işle uğraştığını görmedim. Üne ermeye bile özenmedi, tanınmak için yazılarından başka hiçbir şeye başvurmadı.

Bu parçadaki altı çizili sözle sözü edilen yazarla ilgili anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşamını sürdürmek için farklı iş dallarına yöneldiği
- B) Sadece yazılarıyla adını duyurmaya çalıştığı
- C) Ünlü bir yazar olmak için çok çalıştığı
- D) Geçimini yazı yazarak sağladığı
- E) Bugüne kadar birçok yapıta imza attığı

6. Bu öykücümüzün yapıtlarında öyle yerler var ki anlatılan kişilerle anlatan kişiyi seçemiyorsunuz birbirinden.

Bu parçada geçen "anlatılan kişilerle anlatan kişiyi birbirinden seçememek" sözüyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yazarın öykülerindeki kişilerin toplumu yansıtmaması
- B) Yazarın öykülerinde özgün kişilere yer vermesi
- C) Yazarın öykülerinde hayali kişilere yer vermesi
- D) Yazarın öykülerindeki kişilerin seçkin kişiler olması
- E) Yazarın öykülerindeki kişilerin yazarla iç içe geçmiş olması

7. “Edebiyat bizi aldatmayan bir yalandı.” diyor yazar. Edebiyatın gerçeklik ve kurguyla ilişkisini kendince açıklayan bu cümleyi, öyküyü konuşmaya başlarken andık; önümüzü aydınlattık. Gerçekten iyi kurgulanmış bir öykü, bizde gerçeklik algısı oluşturur.

Bu parçada tırnak içindeki sözle edebiyatın hangi niteliği üzerinde durulmaktadır?

- A) Kurmaca olduğu hâlde gerçek izlenimi uyandırması
- B) Her zaman gerçekleri dile getirmesi
- C) Az sözle çok şey ifade edebilme özelliğine sahip olması
- D) Etkileyici bir anlatımının olması
- E) Güvenilir bir niteliğinin bulunması

8. Gerçek sanatçı ana dili sevgisini içinde çiçeklendirip büyüten, ana dilinin yürek vuruşunu kaleminin ucunda duyan kişidir.

Bu cümledeki altı çizili bölüme göre gerçek sanatçının temel niteliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yapıtlarında duygusal temaları öne çıkarır.
- B) Yapıtlarını ana dilinin etkileyici özelliklerini dikkate alarak oluşturur.
- C) Yapıtlarında ana dilinin inceliklerinden söz eder.
- D) Yapıtlarını sanatsal bir biçimde oluşturur.
- E) Yapıtlarında yalın bir dil kullanmaya özen gösterir.

9. Türk aydını, özellikle seksenli yıllardan sonra öyküye dört elle sarılmıştır. Öyküde nicelikçe bir artışın yanında bir nitelik değişimi ve çok renklilik döneminden geçiyoruz. Öykü şenliğindeyiz!

Bu parçadaki altı çizili sözlerin yerine sırasıyla, aşağıdakilerden hangileri getirilebilir?

- A) bilinçli - zihniyet
- B) sayısal - kalite
- C) planlı - öz
- D) düzenli - mantık
- E) ölçülü - ruh

10. En güzel antolojiler, herkesin kendi rengi ve kokusuyla birer yaprak, belki çiçek almaya, bahçe oluşturmaya koştuğu dergilerdir. Sevdiğim antolojiler, yapıtlara varan yolda ilk ve son kerteriz noktaları olan dergilerdir ve onların adlarını ben hâlâ eğik harflerle yazıyorum.

Bu parçadaki altı çizili sözle dergilerin hangi yönü belirtilmektedir?

- A) Yazarların yaşam öykülerine yer vermesi
- B) İçinde oluşturulduğu edebiyata ayna tutması
- C) Yazarlara ve şairlere yol göstermesi
- D) Yer verdiği örneklerle edebiyatı renklendirmesi
- E) Farklı yazarların özgün yapıtlarını barındırması

11. Halk şiirinin yayılmasına saz yardım ediyor öteden beri, şiir bir kez sazın sırtına binmeyegörsün, soluğu memleketin öteki ucunda alıyor.

Bu cümlede geçen “şiirin sazın sırtına binmesi” sözüyle halk şiiriyle ilgili olarak anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şiirin geniş kitlelere saz aracılığıyla ulaşması
- B) Saz olmadan hiçbir anlam ifade etmemesi
- C) Memleketin her yerinde çok sevilen bir tür olması
- D) Çok eski bir geleneğinin olması
- E) Sazın sevilmesini sağlaması

12. İyi şiire ulaşabilmek için yıllarca uğraşmak, yazıp yırtmak gerekir gibi gelir bana. Öyle daha işin başında hemen güzel şiirler yazılamaz.

Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Etkili yazmak
- B) Çalاکalem yazmak
- C) Yazdıklarını okumak
- D) Az yazmak
- E) Yazdıklarını beğenmemek